

ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ 6

Ο πρωταγόρειος μύθος: το δώρο του Δία η πολιτική αρετή ως κοινή και αναγκαία ιδιότητα των ανθρώπων

ΠΛΑΤΩΝ, Πρωταγόρας 322a-323a

Προτεινόμενοι στόχοι

Να κατανοήσουν οι μαθητές:

- τα στάδια εξέλιξης του πολιτισμού,
- τη σημασία της πολιτικής αρετής για τη συγκρότηση πολιτικών κοινωνιών,
- το νόημα που έχουν η αιδώς και η δίκη ως προϋπόθεση της πολιτικής αρετής,
- τη σημασία της ίδρυσης πόλεων,
- το συμβολισμό του μύθου.

ΔΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Το προμηθεϊκό στάδιο:

1. Οι πολιτισμικές
κατακτήσεις του
ανθρώπου κατά
αξιολογική σειρά
κατιούσας κλίμακας:	Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν
ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύνεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν·
• βωμοὶ καὶ
ἀγάλματα θεῶν	
• φωνὴν καὶ
ὀνόματα	ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας
• οἰκῆσεις	
• ἐσθῆτας	
• ὑποδέσεις	καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο.
• στρωμνὰς	
• ἐκ γῆς τροφὰς	Οὕτω δὲ παρεσκευασμένοι
2. Ἀγνωστη ἡ κοινωνική
συνύπαρξη	κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ὄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν·
3. Ανίσχυρος ὁ
ἄνθρωπος ἀπέναντι
στην ἀπειλή των
θηρίων	ἀπώλλυντο οὖν
ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη
αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφὴν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής –

πολιτικήν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἥς μέρος πολεμική –

4. Εκδήλωση
πρωτοκοινωνικής
συμπεριφορᾶς στον
άνθρωπο

ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σφάζεσθαι κτίζοντες πόλεις·

5. Η αδικία και ο
φυσικός κίνδυνος
απειλούν την ὑπαρξη
του ανθρώπου

ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἡδίκουν ἀλλήλους

ἄτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικήν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Το σχέδιο του Δία:

1. Ο Δίας προσφέρει
στους ανθρώπους
την αιδώ και τη δίκη
2. Η καθολικότητα
των δώρων
3. Η αναγκαιότητα των
δώρων

Ζεὺς οὖν δεισας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἑρμῆν πέμπει ἄγοντα
εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἴεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας
συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ
ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω;
Νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἱατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι
δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις,
ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας,» ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων·
οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν·
καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν
κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.»

Συμπέρασμα-επιμύθιο: η καθολικότητα και η αναγκαιότητα της πολιτικής αρετής.

Οὕτω δὴ, ὃ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι,
ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς,
ὀλίγοις οἶονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων
συμβουλευῇ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς – εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι –
ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ
διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης,
εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον
ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὃ Σώκρατες,
τούτου αἰτία.

ΚΕΙΜΕΝΟ	ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ
Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζώων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνὰς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἡύρετο.	Ἐπειδὴ λοιπόν ο ἄνθρωπος πήρε μερίδιο ἀπὸ θεϊκὰ πράγματα, πρῶτα πρῶτα λόγῳ τῆς συγγενείας (του) με τον θεό, μόνος ἀπὸ τα ζῶα πίστεψε σε θεοὺς και επιχειροῦσε να κατασκευάζει και βωμούς και (να φιλοτεχνεῖ) ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα, γρήγορα ἀρθρωσε με την τέχνη του φθόγγους και λέξεις και ἐπινόησε κατοικίες και ρούχα και παπούτσια και στρωσίδια και τις τροφές ἀπὸ τη γῆ.

Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς
ἄνθρωποι ὄκουν σποράδην,
πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν·
ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων
διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι,
καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη
αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν,
πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής –
πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον,
ἥς μέρος πολεμικὴ –
ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι
καὶ σφύζεσθαι κτίζοντες πόλεις·
ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν,
ἡδίκουν ἀλλήλους
ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε
πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο.

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ
ἀπόλοιτο πᾶν,
Ἑρμῇν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους
αἰδῶ τε καὶ δίκην,
ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας
συναγωγοί.

Ἐρωτᾷ οὖν Ἑρμῆς Δία
τίνα οὖν τρόπον δοίῃ δίκην καὶ αἰδῶ
ἀνθρώποις·
«Πότερον ὡς αἱ τέχναι νενέμηνται, οὕτω καὶ
ταύτας νείμω;
Νενέμηνται δὲ ὧδε·
εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς **ιδιώταις,**
καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί·
καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς
ἀνθρώποις,
ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;»

«Ἐπὶ πάντας,» ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες
μετεχόντων·
οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν
μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν·

καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον
αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον
πόλεως.»

Με αὐτὰ λοιπὸν τα μέσα εφοδιασμένοι οἱ
ἄνθρωποι κατοικοῦσαν στην ἀρχὴ
διασκορπισμένοι, πόλεις ὁμως δεν υπήρχαν·
κατασπαράσσονταν λοιπὸν ἀπὸ τα θηρία, γιατί
ἦταν ἀπὸ κάθε ἀποψη πιο αδύναμοι ἀπὸ αὐτὰ
καὶ οἱ τεχνικὲς γνώσεις ἦταν βέβαια βοηθὸς
τους καλὸς για τὴν ἀνεύρεση τῆς τροφῆς,
ἀνεπαρκὲς ὁμως για τὸν πόλεμο με τα θηρία –
γιατί δεν κατεῖχαν ἀκόμη τὴν πολιτικὴ τέχνη,
μέρος τῆς ὁποίας εἶναι ἡ πολεμικὴ τέχνη –

ἐπιδίωκαν λοιπὸν νὰ συγκεντρώνονται καὶ νὰ
ἐξασφαλίζουν τὴ σωτηρία τους χτίζοντας
πόλεις· κάθε φορὰ λοιπὸν που
συγκεντρώνονταν, ἀδικοῦσαν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον,
ἐπειδὴ δεν εἶχαν τὴν πολιτικὴ τέχνη, με
ἀποτέλεσμα νὰ διασκορπίζονται καὶ νὰ
ἀπειλοῦνται με ἀφανισμό.

Ὁ Δίας, λοιπὸν, ἐπειδὴ φοβήθηκε για τὸ γένος
μας μήπως χαθεῖ ολότελα,
στέλνει τὸν Ἑρμῆ νὰ φέρει στοὺς ἀνθρώπους
καὶ **τὸν σεβασμὸ στους ἀγράφους νόμους καὶ**
τὴν ἀντίληψη περὶ τοῦ δικαίου,
για νὰ ἐξασφαλίζουν καὶ τὴν τάξη στὶς πόλεις
καὶ νὰ ἀποτελοῦν τοὺς συνεκτικoὺς δεσμοὺς
φιλίας ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους.

Ρωτᾷ λοιπὸν ὁ Ἑρμῆς τὸν Δία **με ποιὸν**
ἄραγε τρόπο νὰ δώσει τὸν σεβασμὸ καὶ τὴ
δικαιοσύνη στους ἀνθρώπους·

«Ποιὸ ἀπὸ τα δύο, ὅπως ἔχουν μοιραστεῖ οἱ
τεχνικὲς γνώσεις, ἔτσι νὰ τα μοιράσω καὶ αὐτά;
Ἐχουν μοιραστεῖ βέβαια με αὐτὸν τὸν τρόπο:
ἓνας που κατέχει τὴν ἰατρικὴ εἶναι ἀρκετὸς για
πολλοὺς **μη ἐδικoὺς πολῖτες,** τὸ ἴδιο καὶ οἱ
ἄλλοι τεχνίτες·

με τὸν ἴδιο τρόπο λοιπὸν νὰ βάλω μέσα στοὺς
ἀνθρώπους καὶ τὸν σεβασμὸ καὶ τὴ δικαιοσύνη
ἢ νὰ τα μοιράσω σε ὅλους;»

«Σε ὅλους,» εἶπε ὁ Δίας «καὶ νὰ ἔχουν ὅλοι
μερίδιο·

γιατί δεν εἶναι δυνατόν νὰ υπάρξουν πόλεις, ἀν
μετέχουν λίγοι σ' αὐτά, ὅπως ἀκριβῶς
(μετέχουν) σε ἄλλες τέχνες·

καὶ μάλιστα θέσπισε νόμο ἀπὸ μέρους μου νὰ
σκοτώνουν σαν ἀρρώστια τῆς πόλης αὐτὸν που
δεν μπορεῖ νὰ μετέχει στὸν σεβασμὸ καὶ στὴ
δικαιοσύνη».

Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐὰν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὥς σὺ φῆς – εἰκότως, ὥς ἐγὼ φημι – ὅταν δὲ εἰς συμβουλὴν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἣν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὥς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία.	Ἔτσι, λοιπόν, Σωκράτη, και γι' αυτούς τους λόγους και οι άλλοι και οι Αθηναῖοι, όταν γίνεται λόγος για ικανότητα στην οικοδομική ή σε κάποιον άλλον τεχνικό τομέα, νομίζουν ότι λίγοι έχουν το δικαίωμα να δίνουν συμβουλές, και, εάν κάποιος, που είναι έξω από τους λίγους, επιχειρεί να δίνει συμβουλές, δεν του το επιτρέπουν, όπως εσύ υποστηρίζεις – εύλογα, όπως λέω εγώ. Όταν όμως έρχονται να συμβουλευέφουν για ζήτημα πολιτικής αρετής, η οποία πρέπει να διέπεται ολόκληρη από δικαιοσύνη και σωφροσύνη, δικαιολογημένα δέχονται γενικά κάθε άντρα, με το σκεπτικό ότι ταιριάζει στον καθένα να μετέχει βέβαια σ' αυτή την αρετή, διαφορετικά, δεν είναι δυνατόν, να υπάρχουν πόλεις. Αυτή, Σωκράτη, είναι η αιτία αυτού του πράγματος.
--	--

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

(Εκτός από το λεξικό του σχολικού βιβλίου στις σελίδες 81-82)

Δημιουργική τέχνη = οι τεχνικές γνώσεις

Ἰδιώτης = απλός πολίτης, ο μη ειδικός

Δημιουργοὶ = οι ειδικοί, όσοι έχουν ειδικές ή τεχνικές γνώσεις

ὥς προσῆκον = με την ιδέα ότι ταιριάζει (αιτιολογική μετοχή υποκειμενικής αιτιολογίας)

ἅπαντος ἀνδρὸς = γενικά κάθε άνδρα

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΟΜΟΡΡΙΖΑ ΣΤΗ ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ

Βωμούς < βαίνω: ακροβάτης, ανάβαση, αναβάτης, βάδην, βαθμός, βάθρο, βάση, βατήρας, βατός, βήμα, βηματοδότης, διάβαση, διαβάτης, διάβημα, δύσβατος, έμβασμα, επιβάτης, κατάβαση, παραβάτης, πρόσβαση.

Ὑποδέσεις < ὑπὸ + δέω (= δένω): δέμα, δέσιμο, δέσμιος, δεσμός, δεσμοφύλακας, δεσμώτης, διάδημα, επίδεσμος, περιδεση, υπόδημα.

Τέχνη < τίκτω: απότοκος, αρχιτεκτονική, άτεκνος, άτεχνος, έντεχνος, επιτόκιο, επίτοκος, περίτεχνος, τεκνοποίηση, τέκtonας, τεχνικός, τεχνίτης, τεχνοκράτης, τεχνολογία, τεχνολογία, τεχνοτροπία, τοκετός, τόκος.

Ἰκανή < ἰκνοῦμαι: ανέφικτος, άφιξη, εφικτός, ικανοποίηση, ικανοποιητικός, ικανός, ικανότητα, ικανώς, ικεσία, ικετευτικός, ικετεύω, ικετήριος, ικέτης, προϊόν.

Βοηθός < βοή + θέω (= τρέχω): αβοήθητος, βοήθεια, βοήθημα, βοηθητικός, βοηθώ, υποβοήθηση.

Σκεδαννύμενοι < σκεδάννυμαι: διασκέδαση, διασκεδαστής, διασκεδαστικός, σκέδασις.

Δείσας < δέδοικα ή δέδια < δαίδω: δειλία, δειλός, δεινός, δεινότητα, δεισιδαιμονία, δέος, επιδείνωση, πάνδεινα, περιδεής.

Κόσμος: απόκοσμος, διακόσμηση, διάκοσμος, κόσμημα, κοσμηματοπώλης, κοσμητής, κοσμητικός, κοσμητολογία, κοσμήτορας, κοσμητός, κοσμήτωρ, κοσμικός, κοσμικότητα, κόσμιος, κοσμιότητα, κοσμίως, κοσμογονία, κοσμογυρισμένος, κοσμοκαλόγερος, κοσμοκράτορας, κοσμολογικός, κοσμοναύτης, κοσμοπλημμύρα, κοσμοπολίτης, κοσμοπολίτικος, κοσμοσυρροή, κοσμώ, μικρόκοσμος, υπόκοσμος.

Δοίη < δίδωμι: αιμοδότης, ανέκδοτος, αποδοτικός, δόση, δοσίλογος, δοσολογία, δότης, δοτός, δωρεά, δώρημα, δώρο, δωροδοκία, δωροδότης, δωροθέτης, δωσίλογος, έκδοση, εκδοτικός, ενδοτικός, ηλεκτροδότηση, καταδότης, λογοδοσία, μετάδοση, μεταδοτικός, μισθοδοσία, παράδοση, σηματοδότης.

Νείμω < νέμω: αγορανομία, ανομία, απονομή, αστυνομία, αστυνομικός, αστυνόμος, αυτονομία, αυτόνομος, δασονομία, δασονόμος, διανομέας, διανομή, εξοικονόμηση, κατανομή, νέμεση, νομαδικός, νομάς, νομή, νομική, νομικός, νόμισμα, νομισματικός, νομοθεσία, νομοθέτης, νομομαθής, νομός, νομός, νομοσχέδιο, νομοταγής, οικονομία, οικονόμος, παρανομία, παράνομος, ταξινόμηση, τροχονόμος, υπόνομος, χειρονομία.

Έχων < ἔχω: ακατάσχετος, ανακωχή, ανεκτός, ανθεκτικός, ανοχή, αντοχή, αποχή, διπλωματούχος, εκεχειρία, ένοχος, έξη, εξής, εξοχή, ευεξία, εφεκτικός, εχεμύθεια, εχέμυθος, εχέφρων, ηνίοχος, κατεχόμενα, κατοχή, κάτοχος, καχεκτικός, καχεξία, κληρούχος, μετοχή, μέτοχος, νουνεχής, οχυρό, παροχή, πάροχος, πολιούχος, προνομιούχος, ραβδούχος, συνεχής, σχέδιο, σχεδόν, σχέση, σχετικός, σχήμα, σχολείο, υπέροχος, χτικιό.

Ίατρικήν < ἰάομαι-ῶμαι: ανίατος, ίαμα, ιαματικός, ίαση, ιάσιμος, ιατός, ιατρείον, ιατρός.

Θῶ < τίθημι: αδιαθεσία, ανάθεμα, αντίθετος, απόθεμα, αποθηκάριος, αποθήκη, διάθεση, διαθήκη, έκθεμα, έκθεση, εκθέτης, έκθετος, εμπρόθετος, επίθεση, επιθετικός, θέμα, θεμέλιο, θεμελιώδης, θέση, θεσμός, θετός, θήκη, κατάθεση, καταθέτης, νουθεσία, παράθεμα, παράθεση, παρακαταθήκη, πρόσθετος, σύνθεση, συνθετικός, σύνθετος, συνθήκη, τοποθεσία, υιοθεσία, υπερθετικός, υποθετικός.

Ίωσιν < ἔρχομαι-εἶμι: ανεξίτηλος, διέλευση, εισιτήριο, ελευθερία, έλευση, Ελευσίνα, εξιτήριο, έπηλυσ, ερχομός, ισθμός, οδός, προσέλευση, προσηλυτισμός, προσήλυτος, προσιτός.

Σωφροσύνης < σώφρων < σῶς (= σῶος) + φρήν: ευφροσύνη, εχέφρων, παραφροσύνη, παράφρων, σχιζοφρένεια, σωφρονητικός, σωφρονίζω, σωφρονισμός, σωφρονιστής, σωφρονώ, σωφρόνως, φρενίτιδα, φρενοβλαβής, φρενοκομείο.

Άρετή < ἀραρίσκω (= τακτοποιώ, προετοιμάζω, συνδέω): αρέσκεια, αρεστός, άρθρο, αριθμός,

αριστείο, αριστοκρατία, άριστος, άρμα, αρμονία, αρμός, δυσαρέσκεια, ενάρετος, πανάρετος, φιλαρέσκεια.

Τα στάδια εξέλιξης της ανθρωπότητας

1^ο Στάδιο

Ανυπαρξία θνητών όντων

(Ήν γάρ ποτε χρόνος ότε θεοί μέν ήσαν, θνητά δέ γένη ούκ ήν.)

2^ο Στάδιο

Επιμηθεϊκό

Δημιουργία θνητών όντων

ζώα

άνθρωπος

Ο Επιμηθέας κατανέμει ιδιότητες στα ζώα για:

- την προστασία τους από άλλα ζώα
- την προφύλαξή τους από τις δυσμενείς καιρικές συνθήκες
- την εξασφάλιση τροφής
- την πληθυσμιακή ισορροπία τους στη φύση

Ακόσμητος:

- Γυμνός
- Ανυπόδητος
- Άστρωτος
- άοπλος

3^ο Στάδιο Προμηθεϊκό Δημιουργία τεχνικού πολιτισμού

Ο Προμηθεύς κλέπτει Ἡφαίστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί... καὶ δωρεῖται ἀνθρώπῳ... περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν... ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίγνεται... θείας μετέσχε μοίρας...

Θρησκεία

βωμοί
ἀγάλματα θεῶν

Γλώσσα

φωνὴν
καὶ ὀνόματα

Επιτεύξεις

οἰκῆσεις
ἐσθῆτας
ὑποδέσεις
στρωμνάς
ἐκ γῆς τροφάς

Πρωτοκοινωνική ζωή

ἀθροίζεσθαι
κτίζοντες πόλεις

4^ο Στάδιο Τα δώρα του Δία Ἡ συγκρότηση πολιτικῶν κοινωνιῶν

Ζεὺς... Ἑρμῆν
πέμπει ἄγοντα εἰς
ἀνθρώπους αἰδῶ
τε καὶ δίκην

αἰδῶς= ο σεβασμός, το αἶσθημα ντροπῆς του κοινωνικοῦ ἀνθρώπου γιὰ κάθε πράξη που προσκρούει στον καθιερωμένο ἠθικό κώδικα του κοινωνικοῦ περιβάλλοντος.

δίκη = εἶναι το συναῖσθημα τῆς δικαιοσύνης, ἡ ἀνύπαρκτη στον ἄνθρωπο ἀντίληψη γιὰ τὸ δίκαιο καὶ τὸ ἀδικο, ὁ σεβασμός των γραπτῶν καὶ ἀγραφῶν νόμων καὶ των δικαιωμάτων των ἄλλων

ἴν' εἶεν πόλεων κόσμοι
τε καὶ δεσμοὶ φιλίας
συναγωγοί.

Χάρη στην αἰδῶ καὶ στη δίκη
εξασφαλίζεται ἡ ἀρμονικὴ συμβίωση
μέσα στην πόλη, ἡ συνοχὴ του
συνόλου, ἡ ἰσορροπία καὶ ἡ εὐταξία.

Ἐπὶ πάντας...
καὶ πάντες
μετεχόντων...
...οὐ γὰρ ἂν
γένοντο πόλεις

Ἡ καθολικότητα της πολιτικής αρετῆς

Στην πολιτική αρετή (την οποία ο άνθρωπος κατακτά με την αιδώ και τη δίκη) πρέπει να συμμετέχουν ὅλοι ανεξαιρέτως οι πολίτες, γιατί μόνο έτσι μπορούν να συγκροτηθούν οργανωμένες και βιώσιμες κοινωνίες. **Ἡ αιδώ και η δίκη λειτουργούν ως συνεκτική δύναμη της κοινωνίας και η απουσία τους συνεπάγεται τη διάλυσή της.**

«...τὸν μὴ
δυνάμενον αἰδοῦς
καὶ δίκης μετέχειν
κτείνειν ὥς
νόσον πόλεως.»

Ἡ σημασία και η αυστηρότητα του νόμου του Δία για **την καθολικότητα της πολιτικής αρετῆς** τονίζεται από την **επιβολή θανατικής ποινῆς** σε ὅποιον δεν συμμορφώνεται στις εντολές του. Ἡ παρομοίωση ὁποῦν δεν συμμετέχει στην πολιτική αρετή με **αργρώστια της πόλης** υποδηλώνει ὅτι αὐτός αποτελεί **κίνδυνο για την πόλη** και πρέπει να **θανατωθεῖ** για να διαφυλαχθεῖ ἡ **τάξη και ἡ ισορροπία του συνόλου.**